

متن پرسش

با سلام ، خانوم متأهل هستم که کارشناسی مهندسی را گرفتم و مشغول دروس حوزوی شده ام. با رویکرد کار علمی در جاهایی که نظام اسلامی خلاء دارد در راستای تمدن سازی و پرکردن خلاء های محتوایی و روشی در نظام تربیت دینی و بازکردن گره های کور مقابل حرکت انقلاب اسلامی در جاهایی که تشخیص بدهیم . در این مسیر کارهایی که خدا پیش می آورد همچون تبلیغ یا تدریس یا حتی کارهای اجرایی در موارد خاص یا کارهای دیگر هم در صورت توانایی انجام می دهم. و مطالب معرفتی هم به جد در کنار درسم کار می کنم. مستحضر هستید که تقریباً حداقل باید ۱۵ سال دروس حوزوی را خواند تا به نقطه ی مطلوب برای اهداف مورد نظرمان برسیم. در این بین اهداف سطحی تر و سهل الوصول با تلاش کوتاه مدت هم هستند مثلاً تدریس رسمی در مدارس راهنمایی و دبیرستان و ... که به راحتی بدست می آیند ولی ممکن است اشتغال به آن ها ، سرعت یا کیفیت کار اصلی ما را پایین بیاورد. مثلاً می شود دو سال ارشد فلسفه اسلامی را بگیرم و در دانشگاه یا بهتر از آن در مدارس مشغول به تدریس درس های معارف بشم. می خواستم در کل نظر حضرتعالی را بدانم راجع به مطالبی که خدمتان عرض کردم. هم چنین با توجه به این که تا چند سال دیگر ممکن است فرزند داری هم به کارهای من و به طور کلی خانوم ها ، اضافه شود و طبیعتاً محدودیت خانوم ها نسبت به آقایان از جهت بچه داری بیشتر است ، رسالت آن ها چه تفاوتی با آقایان دارد ؟؟؟ آیا همان افقی که از تحصیلات حوزوی با مجهز شدن به اجتهاد فقهی و فلسفه و عرفان برای آقایان متصور است، برای خانوم ها نیز به همان صورت متصور است ؟؟؟ و آیا خانوم ها هم می توانند در این جبهه از طریق تحصیلات عالی ی حوزوی راهگشایی عظیمی بکنند ؟ یک جایی فرمودید که حوزه های خواهران به اندازه ی برادران برنامه ی خاصی ندارند ، من برنامه ی سطح ۱ حوزه معصومیه خواهران را با معصومیه برادران مقایسه کردم ، دقیقاً یکی است با این تفاوت که دو سه تا از دروس ، کتاب هایی که خواهران می خوانند منبع بهتر و اصلاح شده اش هست. مثل اصول. خواستم بدانم که شما آن حرف را ناظر به همه ی حوزه ها فرمودید یا خیر؟ عالی ترین و بهترین کاری که خانوم ها بتوانند انجام بدهند - اگر توانایی و استعداد همه کاری در جبهه انقلاب داشته باشند - چیست ؟ منظورم به صورت رسمی است (به جز همسرداری و بچه داری و افزایش معرفت). کتاب های شما را مطالعه کرده ام ، از نظر امام ره که نقش اجتماعی زنان را در پیشبرد اهداف انقلاب ضروری می دانند ، عالی ترین نقش اجتماعی که امام از زنان توقع داشتند چیست ؟ متأسفانه خانوم ها الگوی جامعی ندارند که برای حرکت به آن نظر کنند درحالیکه آقایان ، امام و رهبری و خیلی های دیگر را دارند، لطفا راهنمایی

بفرمایید تا این خلاء به خانوم‌ها آسیب نرساند. و در آخر اینکه متأسفانه در جلساتی که شما به قم تشریف می‌آورید اغلب به گونه‌ای برنامه‌ریزی می‌شود که خانوم‌ها اجازه‌ی ورود به جلسات رو ندارند، اگر زمان شاه بود عیبی نداشت ولی بعد از گذشت ۳۵ سال از حیات انقلاب اسلامی، این کار توهین و تحقیر و البته آسیب رساندن به جامعه‌ی زنان کشور است. من اگر جای شما بودم به دعوت‌هایی که در جلسات فقط با حضور آقایان می‌شد پاسخ مثبت نمی‌دادم تا مجبور شوند خانوم‌ها رو هم راه بدهند. من بررسی کردم در این جلسات واقعا امکان ورود خانوم‌ها هم بود و مطلع شدم که تعدادی از طلاب هم به این که چرا خانوم‌ها نیستند اعتراض کرده بودند، ولی باز هر بار به نوعی جلسه‌ی شما فقط برای آقایان است، حتی اگر یک خانوم هم محروم شود از این فیض، در حقش ظلم شده. لطفا رسیدگی کنید. خیلی متشکرم. التماس دعا.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: حقیقتاً ما در رابطه با جایگاهی که تاریخ ما باید در فضای بیرون از فرهنگ مدرنیته برای حضور خانم‌ها معنا کند هنوز در یک فترت تاریخی هستیم. در این مورد تا حدی فکر کرده‌ام و امیدوارم بتوانیم به طور جدی روی این موضوع فکر کنیم. دو راه در مقابل ما هست که هیچ‌کدام جواب‌گو نیست؛ یکی آن‌که ما هم به همان صورتی که غرب مسئله‌ی زنان را حل کرد ورود پیدا کنیم که عملاً انقلاب ما بخواهیم و نخواهیم در لعابی اسلامی در حوزه‌ی غرب هضم می‌شود و می‌شویم بسط تمدن غربی. و دیگر آن‌که زنان را در تاریخی که از آن گذشته‌ایم متوقف کنیم و بخواهیم مثل مادران و مادر بزرگان مان زندگی کنند که این هم بخواهیم و نخواهیم چون جوابگوی امروز ما نیست، بازکردن مسیر حضور زنان در حوزه‌ی غرب است. راه سومی که با جوانب زن مسلمان در انقلاب اسلامی هنوز به طور تعریف‌شده ظهور نکرده و باید شدیداً در این مورد فکر کرد تا اشراق لازم فرا برسد و اجمالی که منجر به تفصیل می‌شود به صحنه بیاید، گشوده نشده است. باید راهی برای تفکر در این موضوع باز شود تا بتوانیم در مواجهه با مسئله‌ی زن فکر کنیم. تنها چیزی که فعلاً در آن فکر می‌کنم آن است که آرام‌آرام زنان ما بتوانند با اراده‌ی معطوف به حضوری فعال در هر فرصتی که به نحوی می‌توانند گمشده‌ی خود را دنبال کنند و ظهور دهند، خود را به صحنه بیاورند، بدون آن‌که بخواهند مرد باشند. من احساسی که هیدگر دارد که می‌گوید: «خدایی بیاید و کاری بکند» را درک می‌کنم ولی دیدید که خدای خمینی «رضوان‌الله تعالی علیه» آمد و بحمدالله افقی جهت عبور از مدرنیته گشوده شد و در همین رابطه با روح انقلاب اسلامی و با خدای خمینی «رضوان‌الله تعالی علیه» باید در مورد جایگاه زنان که به نظر بنده پیچیده‌ترین وجهی است که باید انقلاب اسلامی ظهور دهد، فکر کرد. اگر به این دستگاہی که عرض کردم فکر شود و به آن دو راهی که مقابل زنان است وارد نشویم، راهی که باید گشوده شود ظهور می‌کند و این رسالتی است که خود زنان در شرایط جدید باید به‌عهده بگیرند تا با فهم نسبت جدیدی که برای آن‌ها با عالم و آدم پیدا شده است خود را معنا کنند. رهبری عزیز در سومین جلسه‌ی نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده در تاریخ ۱۴/۱۰/۹۰ اشاره‌هایی

بس گرانقدر در این رابطه داشتند؛ فرمودند: «اصلاً نمی‌شود نقش زن را محاسبه کرد و من اقرار می‌کنم، اعتراف می‌کنم اولین کسی که این نقش را فهمید امام بزرگوار ما بود مثل خیلی چیزهای دیگری که اول او فهمید، در حالی که هیچ‌کدام از ما نمی‌فهمیدیم». رهبری در آن جلسه مسئله‌ی زن و خانواده را برای کشور جزء مسائل درجه‌ی یک معرفی کردند و فرمودند: «نقش زنان یک نقش بی‌بدیلی است، پس خود این نقش اقتضا می‌کند □ چون آینده دارد □ لذا آینده احتیاج دارد به این حضور زنانه در مجموعه‌ی حضور ملی». ایشان تأکید دارند: «بایستی راجع به مسئله‌ی زن و حفظ این ظرفیت که در جامعه‌ی ما وجود دارد تلاش کنیم». و می‌فرمایند: «در حوزه‌ی زن و خانواده از لحاظ علمی □ کارشناسی‌های زمین‌مانده الی ماشاءالله در مقابل خود داریم... باید گفت‌مان‌سازی کنیم □ باید در این زمینه خلأهای نظری را پر کنیم». ملاحظه کنید که رهبری در شرایط امروز جهان چه چیزی را درک می‌کنند که می‌فرمایند: نقش زن را نمی‌شود محاسبه کرد و اولین کسی که این را فهمید امام بزرگوار ما بود. در کتاب «زن؛ آن‌گونه که باید باشد» عرض شد که چگونه تکنیک یک پدیده‌ی جدیدی است و نباید تصور کرد که مثلاً یک لودر عبارت است از هزار تا کلنگ □، بلکه پدیده‌ی ای است که مناسبات □ خاصی با طبیعت ایجاد می‌کند که هرگز هزار نفر با هزار کلنگ نمی‌توانند آن مناسبات را پدید آورند. شما اگر بخواهید با هزار کلنگ جنگلی را خراب کنید هزار تا آدم می‌خواهید، یعنی هزارتا بازو می‌خواهید ولی با یک لودر به راحتی می‌توانید آن را تخریب کنید، این نشان می‌دهد لودر مجموعه‌ی ابزارهای گذشته نیست، بلکه یک پدیده‌ی جدیدی است که مناسبات خاصی با طبیعت دارد. حال عرض بنده آن است که در دنیای جدید ما پدیده‌ی جدیدی داریم به نام «زن» که نحوه‌ی مناسبات او با عالم و آدم غیر از مناسباتی است که «زن» قبل از این دوره داشت. ممکن است کسی بگوید «زن امروز همان زن دیروز است و باید تلاش کنیم زن امروز هم مثل مادر بزرگ ما عمل کند»، چنین فردی هنوز زمانه را نشناخته است. جالب است که رهبری می‌فرمایند: «من اقرار می‌کنم، اعتراف می‌کنم اولین کسی که این نقش را فهمید امام بزرگوار ما بود». این چه نقشی است که در تاریخ جدید، امام می‌فهمد و تازه امثال مقام معظم رهبری می‌فهمند که تا قبل از امام نمی‌فهمیدند. و چرا حالا ایشان می‌فهمند ولی بقیه هنوز هم نمی‌فهمند؟ اگر امروز هم نگاه اشراقی به مکتب حضرت امام نکنیم متوجه نقش زن نخواهیم شد که بحث آن مفصل است □. باز تأکید می‌کنم زنان باید خودشان مطابق اهداف نظام اسلامی به دنبال هویت گمشده‌شان باشند تا مسئولیت تحقق تمدن اسلامی را از دوش خود فروگذار نکرده باشند. ممکن است خانمی از این‌که دارد در مسئولیتی نقش ایفا می‌کند و مثلاً در دبیرستان و یا دانشگاه با رویکرد دفاع از نظام اسلامی تدریس می‌کند خود را راضی نماید که مسئولیتی مطابق روح زن بودنش به عهده گرفته، بر او از این جهت اشکالی نیست ولی باید از خود بپرسند با کدام هویت و در ذیل کدام تعریف از زن در این تاریخ حضور دارد که بتواند نگاه‌ها را به افقی معطوف دارد که آینده، زنان ما باید وارد آن افق گردند. بنده معتقدم برای عبور از لایه‌های تاریخی دیروز و امروز بسیار باید تلاش کرد، به همین جهت بر شورای

اندیشه‌های راهبردی در مورد زن و خانواده نباید اشکال گرفت که چرا سریعاً راه‌کار نشان نمی‌دهند. زیرا این یک کار عادی نیست که باید آن‌ها انجام داده باشند و انجام نداده‌اند. این، ایجاد یک معنای جدیدی است برای آن که زن نسبت‌های خود را در شرایط جدید بازخوانی کند، لذا بعد از آن که باید بسیار فکر کند و خوب هم فکر کند باید در یک انتظار تاریخی آماده باشند که حادثه‌ای رخ دهد و در آن حادثه معنای آن فکر و انتظار ظهور خاص خود را به صحنه آورد و در آن صورت نقش خود را بیابد، چیزی که انقلاب اسلامی در مقابل صدام در رابطه با فرهنگ مقاومت توانست از خود نشان دهد و معلوم کرد حقیقتاً این ملت به امام حسین «علیه‌السلام» متصل است. باید معلوم شود ما به زهرای مرضیه «سلام‌الله‌علیها» متصل‌ایم و تاریخ آینده‌ی خود را با آن پشتوانه‌ی فرهنگی و معنوی شکل خواهیم داد. کتاب «زن؛ آن‌گونه که باید باشد» و جزوه‌ی «فاطمه» «سلام‌الله‌علیها» هویت گمشده‌ی زن» که حدود بیست‌سال پیش نوشتم می‌تواند نگاهی باشد به آنچه هست و نباید باشد و آنچه نیست و باید باشد و یک روحیه‌ی انتظار ایجاد می‌کند تا اشراقی فراهم شود. ملت ما تا قبل از سال‌های ۴۱ و ۴۲ فقط می‌دانستند باید نقش دیگری در تاریخی که پیش‌آمده برای خود داشته باشند و هرگز ماوراء محمد رضا شاه نمی‌توانستند فکر کنند چیزی که شما در سال‌های ۱۳۳۰ و نهضت ملی‌شدن نفت می‌یابید. ولی در سال ۴۲ امام تاریخ جدید ما را با نقد نظام شاهنشاهی و نقد شخص شاه به صورت بسیار اجمالی گشودند. از آن به بعد فقط فهمیدیم که باید نسبت خود را با شاه و نظام شاهنشاهی تغییر دهیم ولی همچنان در اجمال و ابهام بودیم تا آرام‌آرام صورت تفصیلی این اجمال این‌طور ظهور کرد که باید شاه برود و برای کشف این هویت تاریخی به اندازه‌ی سال ۴۲ تا ۵۶، زمان نیاز بود. و قتی معلوم شد نقش ما در تاریخ جدید چیست، دیدی که یک‌سال طول نکشید که توانستیم شاه را از کشور بیرون کنیم و نسبت جدیدی ماوراء زندگی در نظام شاهنشاهی را برای خود معنا نماییم و بنده این حالت را در مقاله‌ی «ای امام!» در کتاب «انقلاب اسلامی؛ برون رفت از عالم غربی» ص: ۲۳۵ تا حدی ترسیم کرده‌ام. اما در مورد دروس مربوط به خواهران سؤالات متعددی دارم؛ اولاً: در اکثر حوزه‌های شهرستان‌های مربوط به خواهران که بعضاً هم بنده قبلاً درس می‌دادم، برنامه‌ها در سطح مطلوب و در حد برداران نبود. ثانیاً: بر فرض که برنامه‌ها عین برنامه‌ی برداران باشد، آیا این درست است؟ آیا زمینه‌ی اجتماعی ما همان نوع فعالیتی که برای طلاب مرد فراهم کرده است برای خواهری هم که رسائل و مکاسب خوانده و در درس خارج فقه شرکت کرده، فراهم نموده؟ و در مورد جلسات قم هم حق با شما است نباید رفقا از این وظیفه‌ی خود کوتاهی کنند. بنده تذکر لازم را می‌دهم و در این جلسه‌ی اخیر هم بنده وقتی وارد سالن شدم دیدم فقط برداران هستند. موفق باشید.